

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

חטא המפקד: האם בחר דוד באפשרות הנכונה? (שיעור מס' 88)
הרב אמנון בזק (amnonbazak@gmail.com)

חטא המפקד: האם בחר דוד באפשרות הנכונה?

1. רש"י שמואל ב פרק כד פסוק א:

ויסף אף ה' לחרות בישראל - לא ידעתי על מה:

2. רלב"ג שמואל ב פרק כד פסוק א:

ראוי שתדע שראוי שיובן מזה שאין ה' יתברך הוא המסית את דוד למנות אותם, שאם היה זה כן, לא היה אשם לדוד על זה ואיך ענשהו אם כן ה' יתברך בזה העונש הנפלא הא-להי?... והנראה בעיני שהיה אמרו 'ויסת את דוד' חסר, והרצון בו: 'ויסת לבו את דוד', כאמרו 'ותכל דוד' (שמ"ב י"ג, לט), שהוא חסר, וענינו: 'ותכל נפש דוד'.

והנה החטא היה בזה המספר לפי מה שאחשוב כי זה יורה על שדוד היה שם בשר זרועו בבטחו על רוב העם ולא היה ראוי שיבטח כי אם בשם יתברך לבדו.

3. דברי הימים א פרק יא, לט-מז:

(לט) צֶלֶק הַעֲמוּנֵי נַחְרֵי הַבְּרִתִּי נִשְׂא כְּלֵי יוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה: ס (מ) עִירָא הֵיִתְרֵי גֵרֵב הֵיִתְרֵי: ס (מא) אורִיָה הַחֲתִי זָבַד בֶּן אַחֲלִי: ס (מב) עֲדִינָא בֶּן שִׁיזָא הַרְאֻבְנֵי רֹאשׁ לְרֹאבְנֵי וְעֲלִיו שְׁלוּשִׁים: ס (מג) חֲנָן בֶּן מַעֲכָה וְיֹשֶׁפֶט הַמַּתְנִי: ס (מד) עֲזִיזָא הַעֲשָׂתְרֵתִי שְׁמַע ויעוואל ויעיאל ס בני חותם הערערי: ס (מה) יְדִיעָאֵל בֶּן שְׁמַרִי וְיַחֲא אַחִיו הַתִּיצִי: ס (מו) אֱלִיאֵל הַמַּחֲוִים וִירִיבֵי וְיֹשֻׁנָה בְּנֵי אֶלְנַעַם וְיַתְמָה הַמּוֹאֲבִי: (מז) אֱלִיאֵל וְעוּבָד וְיַעֲשִׂיאל הַמְּצַבֵּי:

4. פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא יא - יהודה וישראל:

והיאך חרה אף אלהים בישראל? אלא מה כתב כשבא דוד למנות [את גבוריו], היה מונה והולך. כיון שהגיע [אל] אוריה החיתי [נאמר] 'כל שלשים ושבע' (שמ"ב כ"ג, לט), מיד 'ויסף אף ה' לחרות בישראל'. ואתה מוצא, שלא מנה עוד שבעה עשר גיבורים לא קרא בדברי הימים (דה"א י"א, מא-מז) ואתה מוצא אותם עוד שבעה עשר, אלא כיון שהגיע [אל] אוריה החיתי מיד 'ויסף אף ה'! למלך, שהיה יושב וקורא בדיפתרא כל גיבוריו, היה קורא פלוני ופלוני, היה קורא והולך, כיון שהגיע [עד] פלוני אמרו לו מת, מיד השליך הדיפתרא והעלה חמה, כך הקדוש ברוך הוא היה קורא ומונה גיבוריו [כיון] שהזכיר אוריה החיתי מיד 'ויסף אף ה'!

5. שמואל:

א. שמ"ב כ"ד, י: וַיִּזַּף לֵב דָּוִד אֹתוֹ אַחֲרֵי כֵן סָפַר אֶת הָעָם ס וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל ה' חַטָּאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְעַתָּה ה' הַעֲבֵר נָא אֶת עֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְפַלְתִּי מְאֹד:

ב. שמ"א כ"ה, לג: וּבְרוּךְ טַעֲמָךְ וּבְרוּכָה אֶתְּ אֲשֶׁר כָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְּדָמַי וְהִשַׁע יָדֵי לִי:

ג. שמ"ב ר', ט: וַיִּרְא דָּוִד אֶת ה' בְּיוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אַרְוֹן ה':

ד. שמ"א כ"ד, ה: וַיְהִי אַחֲרָי כֵן וַיִּזַּף לֵב דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר פָּרַת אֶת כַּנֹּף אֲשֶׁר לְשֹׂאֵל:

ה. שמ"ב י"ב, יג: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵל נְתַן חַטָּאתִי לַה' ס וַיֹּאמֶר נְתַן אֵל דָּוִד גַּם ה' הַעֲבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

6.

דה"א י"א	שמ"ב כ"ד
(ה) ויתן יואב את מספר מפקד העם אל דויד ויהי כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שלף חרב ויהודה ארבע מאות ושבועים אלף איש שלף חרב: (ו) ולוי ובנימין לא פקד בתוכם כי נתעב דבר המלך את יואב: (ז) וירע בעיני האלהים על הדבר הזה ונד את ישראל: פ (ח) ויאמר דויד אל האלהים חטאתי מאד אשר עשיתי את הדבר הזה ועתה העבר נא את עוון עבדך כי נספלתי מאד:	(ט) ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך ותהי ישראל שמנה מאות אלף איש חיל שלף חרב ואיש יהודה חמש מאות אלף איש: (י) ונד לב דוד אתו אחרי כן ספר את העם ס ויאמר דוד אל ה' חטאתי מאד אשר עשיתי ועתה ה' העבר נא את עון עבדך כי נספלתי מאד:

7. מדרש שמואל (בובר) פרשה לא:

נתחשב דוד בפני עצמו ואמר: אם בורר אני חרב, עכשיו יהיו כל ישראל אומרים מה איכפת לו לבן ישי, הוא בטוח על גבוריו; אם בורר אני רעב, עכשיו יהיו כל ישראל אומרים מה איכפת לו לבן ישי, הוא בטוח על אוצרותיו; נבור דבר שהכל שוין בו... ויש אומרים גד רמזו, 'ועתה דע וראה מה אשיב שולחי דבר' – דבר.

8.

מפקד דוד (שמ"ב כ"ד)	עקדת יצחק (בראשית כ"ב)
(יג-טו) ואם היות שלשת ימים דבר בארצך... ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד	(ד) ביום השלישי...
(טז) וישלח ידו המלאך ירושלים לשחתה	(י) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו:
(טז) וינחם ה' אל הרעה ויאמר למלאך המשחית בעם רב עתה הרף ידך	(יא) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים... (יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה
(כה) ויגן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושלמים (דה"א כ"א, טז) וישא דויד את עיניו וירא את מלאך ה'	(יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו:
(כב) וראה הבקר לעלה והמרגים וכלי הבקר לעצים	הנה האש והעצים ואיה השא לעלה
(דה"ב ג', א) ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנון היבואסי:	(ב) ונדף לך אל ארץ המריה (יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה

9. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טז עמוד ב:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב 'אם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על' (שמ"ב כ"ג, א)? נאם דוד בן ישי שהקים עולה של טובה.

10. הגר"א, מעשה רב הלכות פסוקי דזמרא וקריאת שמע ותפילה אות מט:

תחנון לא יאמר פסוק ויאמר דוד שנאמר גבי פורעניות רק יתחיל רחום וחנון.

11. ערוך השולחן אורח חיים הלכות תפילה סימן קלא סעיף ח:

אבל מנהגינו לומר מזמור רחום וחנון חטאתי וגו' עד יבושו רגע ויש אומרים מקודם פסוק ויאמר דוד אל ג' צר לי מאד וגו' ואנו אין נוהגין לאמרו.